

ERICH MARIA
REMARQUE

TRYŠ DRAUGAI

I

Dangus buvo geltonas it žalvaris ir dar neapsitraukęs dūmais iš kaminių. Anapus fabriko stogų jis itin švytėjo. Netrukus turėjo tekėti saulė. Aš pažvelgiau į laikrodį. Dar nebuvo aštuonių. Pasiskubinau ketvirčiu valandos.

Atidariau vartus ir parengiau benzino siurbį. Apie tą metą visados jau atvažiuodavo viena kita mašina pasiimti degalų.

Staiga išgirdau, kad užpakaly manęs kažkas kimiai sukranksėjo, — atrodė, lyg po žemėmis kas būtų sukiojęs kokius surūdijusius sraigtus. Sustojau ir ėmiau klausytis. Paskiau per kiemą sugrįžau prie dirbtuvės ir atsargiai pravėriau duris. Pustamsėje dirbtuvėje knapinėjo šmėkla. Ji buvo su nešvaria balta skarele, mėlyna prijuoste, storomis šlepetėmis ir mosavo šluota; svėrė ji devyniasdešimt kilogramų: tai būta mūsų šlavėjos Matildos Štos.

Valandėlę pastovėjau stebėdamas ją. Svirdinėdama tarp automobilių radiatorių ir dusliu balsu niūniuodama dainą apie ištikimąjį husarą, ji atrodė gracinga kaip begemotas. Ant stalo palei langą stovėjo du buteliai konjako. Vienas buvo pustuštis. Vakar vakare jis dar buvo pilnas. Aš užmiršau juos padėti į spintą ir užrakinti.

— Bet, ponია Štos... — tariau aš.

Daina nutrūko. Šluota nukrito ant grindų. Laimingas šypsnyš užgeso. Dabar aš pavirtau šmėkla.

— Jėzau Kristau... — ėmė miknoti Matilda, išpūtusi į mane raudonas akis. — Jūsų dar nelaukiau...

— Suprantu. Patiko?

— Ką čia kalbėti... bet man nesmagu. — Ji nusišluostė burną. — Aš stačiai apdujusi...

— Na, čia jau perdedate. Jūs tik girtutėlė. Girtutėlė kaip dūlis.

Jinai vos laikėsi ant kojų. Moters ūseliai krūpčiojo, o akių vokai kilnojosi kaip senos pelėdos. Tačiau pamažėli jai pavyko truputį prasiblaivyti. Ji ryžtingai žingtelėjo į priekį.

— Pone Lokampai... žmogus tėra žmogus... iš pradžių aš tik pauosčiau... o paskiau išgėriau gurkšnelį... mat viduriuose man kažkas vis taip negera... taip, o paskiau... paskiau turbūt nelabasis koją pakišo. Nereikėjo gundyti vargšės moteriškės ir palikti butelio ant stalo.

Jau nebe pirmą kartą aš ją taip užklupau. Ji ateidavo kas rytą dviem valandoms apruošti dirbtuvės, ir ramiausiai galėjai palikti kad ir kiek pinigų. Matilda nepaliesdavo jų nė iš tolo, bet prie degtinės puldavo kaip pelė prie lašinių.

Aš pakėliau butelį.

— Žinoma, konjako, kuriuo mes vaišiname klientus, jūs nepalietėte, bet išmaukėte gerąjį, kurį geria ponas Kėsteris.

Šypsnyis dulktelėjo raukšlių išvogtame Matildos veide.

— Kas teisybė, tai teisybė, — apie tai aš nusimanau. Bet jūs neišduosite manęs, pone Lokampai? Vargšės našlės?

Aš papurčiau galvą.

— Šiandien ne.

Ji nuleido pakaišytus sijonus.

— Tai aš išgaruoju. Jeigu dabar ateis ponas Kėsteris... šimts kalakutų!

Priėjau prie spintos ir atrakinau ją.

— Matilda...

Ji skubinau atsverdėjo pas mane. Aš iškėliau rudą keturkampį butelį.

Matilda protestuodama pakėlė rankas.

— Čia tai ne mano darbas! Garbės žodis! To tai neliečiau!

— Žinau, — tariu ir pripyliau pilną stiklą. — O jūs žinote, kas čia?

— Kur nežinosi! — Ji apsilaižė. — Romas! Senas senas Jamaikos romas!

— Puiku. Tai ir išgerkite stiklą!

— Man? — Ji atšoko. — Pone Lokampai, tai jau per daug! Aš tiesiog neturiu kur akių dėti iš gėdos! Senė Štos slapčiom išlaka jums konjaką, o jūs dar vaišinate ją romu. Jūs — šventasis, tikras šventasis! Geriau jau mirsiu, bet negersiu!

— Taip? — tariau aš ir apsimėčiau, kad rengiuosi paimti stiklą.

— Na, ką gi! — Ji greitai stvėrė taurę. — Gero daikto negali atsisakyti, jeigu tau jį siūlo. Net jeigu nesupranti už ką. Į sveikatą! Gal šiandien jūsų gimimo diena?

— Taip, Matilda. Atspėjote.

— Iš tikrųjų? — Ji suėmė mano ranką ir papurtė. — Nuoširdžiausiai sveikinu! Linkiu pinigėlių kuo daugiausia! Pone Lokampai, — ji nusišluostė burną, — aš taip susijaudinau, kad būtinai reikėtų dar vieną išmesti! Juk aš myliu jus kaip tikrą sūnų.

— Gerai.

Pripyliau jai dar vieną taurę. Matilda išlenkė ją ir, liaupsindama mane, išėjo iš dirbtuvės.

Nukrausčiau butelius ir atsisėdau prie stalo. Blyškūs saulės spinduliai krito pro langą man ant rankų. Keisti jausmai suima tave gimimo dieną, net jeigu tau ji ir ne galvoj. Trisdešimt metų... Buvo laikas, kai maniau, kad niekad nesulauksiu dvidešimties, kaip man atrodė toli iki jų. O paskiau...

Išsitraukiau iš stalčiaus lapą laiškinių popieriaus ir pradėjau skaičiuoti. Vaikystė, mokykla... visa tai buvo taip seniai, jog nebesinori tikėti. Tikrasis gyvenimas prasidėjo tik 1916 metais. Tada aš kaip tik patekau į kariuomenę. Laibas, išstypęs aštuoniolikos metų vaikas, aš klausiau ūsočiaus puskarininkio komandos ir guliau, ir kėliau ant ką tik suarto dirvono už kareivinių. Vieną iš pirmųjų va-

karų į kareivines manęs aplankyti atėjo motina, bet ji turėjo laukti daugiau kaip valandą. Mat aš ne taip, kaip nustatyta, susikroviau kuprinę ir už tai buvau nubaustas laisvalaikio šveisti išvietę. Jinai norėjo man padėti, bet niekas jai neleido. Motina verkė, o aš buvau toks pavargęs, kad užmigau jai dar tebesėdint pas mane.

1917 metai. Flandrija. Mudu su Midendorfu nusipirkome kantinoje* butelį raudonojo vyno. Rengėmės paūžti. Tačiau nieko neišėjo. Švintant prasidėjo smarki anglų ugnis. Vidurdienį buvo sužeistas Kėsteris, popiet žuvo Majeris ir Detersas. O vakare, kai jau tikėjomės pailsėti ir atkimšome butelį, buvo paleistos dujos, kurios ėmė smelktis į apkasus. Tiesa, mes laiku užsidėjome dujokaukes, bet Midendorfo kaukė buvo kiaura. Kai jis tai pastebėjo, jau buvo per vėlu. Kol vyras ją nusitraukė ir susirado kitą, per daug buvo prisirijęs dujų ir vėmė kraujais. Midendorfas mirė kitą rytą; jo veidas buvo pažaliavęs ir pajuodęs, o kaklas visas sudraskytas: jis mėgino pradrėksti jį nagais ir įtraukti oro.

1918. Tai buvo ligoninėje. Prieš porą dienų atėjo naujas transportas sužeistųjų. Popieriniai tvarsčiai. Sunkūs sužeidimai. Aimanos. Visą dieną čia įvažiuodavo, čia išvažiuodavo operaciniai vežimėliai. Kartais jie sugrįždavo dyki. Šalia manęs gulėjo Jozefas Štoris. Kojų jis nebeturėjo, bet to dar nežinojo. Pamatyti negalėjo, nes vielų pintinė pakojy buvo užtiesta apklotu. Jis būtų tuo nė tikėti netikėjęs, nes juto kojų skausmus. Mūsų palatoje naktį mirė du žmonės. Vienas labai iš lėto ir sunkiai.

1919. Vėl namie. Revoliucija. Badas. Lauke vis dar trata kulkosvaidžiai. Kareiviai prieš kareivius. Draugai prieš draugus.

1920. Pučas. Sušaudytas Karlas Brėgeris. Kėsteris ir Lencas suimti. Mano motina ligoninėje. Vėžio paskutinė stadija.

1921...

Pagalvojau. Nieko nebeatsiminiau. Tų metų stačiai stigo. 1922

* *Kantina* — valgykla, bufetas, užkandinė (kareivinėse).

metais aš buvau geležinkelio darbininkas Tiuringijoje. 1923 metais vadovavau vieno gumos dirbinių fabriko reklamai. Tai buvo infliacijos laikais. Du šimtus milijonų markių uždirbdavau per mėnesį. Du kartus per dieną būdavo išmokamos algos, ir kiekvieną kartą pusvalandžiui pertraukdavome darbą ir bėgdavome į krautuves ko nors nusipirkti, kol dar nepaskelbtas naujas dolerio kursas; mat po to pinigų vertė nukrisdavo perpus.

O paskiau? Kas buvo vėlesniais metais? Aš padėjau pieštuką. Nebuvo prasmės viso to minėti. Ir nebeatsiminiau daug ko taip tiksliai. Pernelyg susipainiojo viskas. Paskutinį kartą savo gimimo dieną švenčiau „Internacionalio“ kavinėje. Ten visus metus buvau taperiu.* Paskiau vėl susitikau Kėsterį ir Lencą. O dabar dirbu čia, „Auredi“ įmonėje, — „Kėsterio ir Ko“ automobilių remonto dirbtuvėje. *Ko* buvome mudu su Lencu, tačiau iš tikro dirbtuvė priklausė vienam Kėsteriui. Anksčiau jis buvo mūsų mokyklos draugas ir mūsų kuopos vadas, paskui lakūnas, vėliau kurį laiką studentas, po to lenktynininkas — ir pagaliau nusipirko šitą laužą. Pirmiausia prie jo prisidėjo Lencas, kuris prieš tai keletą metų bastėsi po Pietų Ameriką, o galiausiai priklydau aš.

Išsitraukiau iš kišenės cigaretę. Tiesą sakant, galėčiau būti visai patenkintas. Sekėsi man neblogai, turėjau darbą, buvau stiprus, ištvermingas — sveikas, kaip sakoma; tačiau vis dėlto geriau buvo daug apie tai negalvoti. Ypač kai esi vienas. Ir vakarais taip pat. Mat kartkartėmis vis dar išplaukia kas nors iš praeities dienų ir ima spoksoti negyvomis akimis. Bet tokiais atvejais turi degtinės.

Už lango girgžtelėjo vartai. Aš sudraskiau lapelį su savo gyvenimo datomis ir įmečiau į krepšį. Dury su trenksmu atsidarė. Tarpdury stovėjo Gotfrydas Lencas, aukštas, liesas, su kupeta šiaudų spalvos plaukų ir nosimi, kuri, matyti, buvo skirta visai kitam žmogui.

* *Taperis* — pianistas, grojantis kavinėse, restoranuose.

— Robi! — suriaumojo jis. — Senas smaližiau, stot ir stovėt kaip pridera! Tavo viršininkai nori su tavim kalbėti!

— Viešpatie Aukščiausias! — Aš atsistojau. — Tikėjas, kad jūs to neatsiminsit! Pasigailėkit, vyručiai!

— Dar ko užsimanysi!

Gotfrydas padėjo ant stalo ryšulį, kuriame kažkas smarkiai sužvangėjo. Paskui jį įėjo Kėsteris. Lencas atsistojo priešais mane.

— Robi, ką tu šiandien rytą pirmiausia sutikai?

Aš pagalvojau.

— Kažkokią šokančią senę.

— Šventasis Moze! Blogas ženklas! Bet tinka prie tavo horoskopo. Vakar sudariau jį. Tu gimęs po Šaulio ženklu, esi nepatikimas, svyruoji kaip nendrė vėlyje, be to, šiais metais tave dar veikia įtartini Saturno trigonai ir sužalotas Jupiteris. Kadangi mudu su Otu atstojame tau tėvą ir motiną, įteikiu aš tau pradžiai šiokią tokią apsaugos priemonę. Imk šitą amuletą! Kadaise jį man padovanojo viena indų palikuonė. Ji buvo mėlyno kraujo, pilnų padų, turėjo utelių ir mokėjo pranašauti ateitį. „Baltaodi svetimšali, — pasakė ji man, — karaliai jį nešiojo, jame slypi Saulės, Mėnulio ir Žemės galia, o ką jau minėti mažesnes planetas, — duok man sidabrinį dolerį degtinei ir nešiok sau sveikas.“ Kad laimės grandinė nenutrūktų, įteikiu jį tau. Jis saugos tave ir privers bėgti tavo nedraugą Jupiterį.

Lencas pakabino man ant kaklo juodą figūrą ant plonos grandinės.

— Šitaip! Tai prieš didžiąsias negandas, o šičia prieš kasdienes bėdas: šeši buteliai romo nuo Oto! Jie dvigubai vyresni už tave!

Jis išvyniojo ryšulį ir statė vieną po kito butelius, ryto saulės nušviestus. Jie tviskėjo kaip gintaras.

— Puikiai atrodo, — pasakiau aš. — Iš kur tu juos traukei, Otai?

Kėsteris nusijuokė.

— Paini istorija. Daug pasakoti. Bet pasakyk tu man, kaipgi jautiesi? Kaip atrodo trijų dešimčių sulaukus?

Aš numojau ranka.

— Kaip šešiolikos ir penkiasdešimt kartu. Nieko ypatingo.

— Ir tu sakai „nieko ypatingo“? — pasipriešino Lencas. — Juk tai geriausia, kas tik begali būti. Vadinasi, tu išdidžiai nugalėjai laiką ir gyvensi dvigubai.

Kėsteris pažvelgė į mane.

— Duok jam ramybę, Gotfrydai, — pasakė jis pagaliau. — Gimimo dienos baisiai slegia žmogaus savimaną. Ypač iš ryto. Jis tuoj vėl atitoks.

Lencas prisimerkė.

— Juo mažiau žmogus apie save mano, juo jis vertesnis, Robi. Ar tai bent kiek paguodžia tau širdį?

— Ne, — tariau aš, — nė trupučio. Jeigu žmogus ko nors vertas, tai jis jau tėra paminklas pačiam sau. Man atrodo, kad tai varginama ir nuobodu.

— Jis filosofuoja, Otai, — tarė Lencas, — vadinasi, jau išgelbėtas. Jisai jau įveikė tyliąją valandėlę! Tyliąją gimimo dienos valandėlę, kai žmogus žiūri pats sau į akis ir matai, koks tu esi nupiepęs viščiukas. Dabar galime ramūs eiti prie savo darbo ir tepti dublius senajam kadilakui...

Mes dirbome, kol sutemo. Paskiau nusiprausėme ir persirengėme. Lencas godžiai žvilgčiojo į išrikiuotus butelius.

— Ar nenusuksime kuriam sprando?

— Tai jau tegu Robis sprendžia, — tarė Kėsteris. — Negražu, Gotfrydai, taip negrabiai užsiminti žmogui, kuris gavo dovanų.

— Dar negražiau leisti, kad mirtų iš troškulio tie, kurie davė dovanų, — atsakė Lencas ir atkimšo vieną butelį.

Tučiuojau nukvipo visa dirbtuvė.

— Šventasis Moze, — tarė Gotfrydas.

Visi ėmėm uostyti.

— Fantastiška, Otai. Jau reikia leisti į aukštosios poezijos sferas, norint surasti tinkamų palyginimų.

— Toks romas per geras šiai niūriai lindynei! — nutarė Lenas. — Žinot, ką? Važiuojam už miesto, pavalgysime kur nors vakarienę ir pasiimsime butelį. Išgersim jį gamtos prieglobstyje!

— Puiku.

Mes nustūmėme į šalį kadilaką, prie kurio kuitėmės popiet. Už jo stovėjo keistas daiktas su keturiais ratais. Tai buvo Oto Kėsterio lenktynių automobilis, mūsų dirbtuvės pasididžiavimas.

Kėsteris tą automobilį, seną laužą aukštu kėbulu, kadaise pusdykiai nupirko per varžytynes. Specialistai, kurie jį tada matė, visiškai neabejodami pareiškė, kad tai esąs įdomus eksponatas susisiekimo istorijos muziejui. Konfekcininkas Bolvisas, moteriškų paltų fabriko savininkas ir lenktynininkas mėgėjas, patarė Otui pasidaryti iš jo siuвамąją mašiną. Tačiau Kėsteris to nepaisė. Jis išardė automobilį kaip kišeninį laikrodį ir mėnesių mėnesius dirbo prie jo nuo tamsos lig tamsos. Ir štai vieną vakarą Otas pasirodė su juo prie baro, kuriame mes paprastai sėdėdavome. Bolvisas ko nenuvirto iš juoko jį vėl pamatęs — taip komiškai mašina vis dar atrodė. Juokais jis pasiūlė Otui kirsti lažybų. Jis statė du šimtus markių prieš dvidešimt, jeigu Kėsteris panorėtų lenktyniauti su jo nauju sportiniu automobiliu: distancija dešimt kilometrų, vienas kilometras forų Oto automobiliui. Kėsteris sutiko lažintis. Visi juokėsi ir tikėjosi baisiausio malonumo. Tačiau Otas padarė dar daugiau: jis atsisakė forų ir kuo ramiausiai padidino lažybų sumą, pastatydamas tūkstantį markių prieš tūkstantį. Bolvisas nustebeęs paklausė, ar nereikia jo nugabenti į pamišėlių namus. Užuoat atsakęs, Kėsteris paleido motorą. Abu tuojau pradėjo lenktynes. Bolvisas po pusvalandžio sugrižo toks apdujęs, tartum būtų matęs jūrų slibiną. Tylėdamas išrašė čekį, o paskui ėmė rašyti dar vieną. Jis norėjo tučtuojau nupirkti tą mašiną. Bet Kėsteris jį išjuokė. Jis neparduotų dabar automobilio už jokių pinigų. Bet kad ir koks puikus buvo mašinos

vidus, iš viršaus ji vis dar atrodė siaubingai. Kasdieniam naudojimui mes uždėjome itin senovišką kėbulą, kuris tiko kaip čia buvęs; lakas buvo išblukęs, sparnai sueižėję, o viršus jau tarnavo mažų mažiau- siai dešimt metų. Žinoma, būtume galėję viską geriau padaryti, bet turėjome pagrindo taip nesielgti.

Mašiną mes pavadiname „Karlu“. „Karlas“ — plentų šmėkla.

„Karlas“ pūškavo plentu.

— Otai, — tariau aš, — artėja auka.

Užpakalyje mūsų nekantriai trimitavo sunkus biuikas. Jis greitai vijosi. Netrukus susilygino radiatoriai. Vyriškis prie vairo atsainiai dėbtelėjo į mus. Jo žvilgsnis nuslydo per nuširusią „Karlą“. Paskui jis nusigrėžė ir tučtuojau mus užmiršo.

Po poros sekundžių vairuotojas pastebėjo, kad „Karlas“ vis dar tebevažiuoja lygiai su juo. Jis truputį atsilošė, linksmi žvilgtelėjo į mus ir padidino greitį. Tačiau „Karlas“ neatsiliko. Nelyginant ter- jeras greta dogo, mažytis ir vikrus, jis toliau švilpė greta nikeliu ir laku žvilgančios mašinos.

Vyriškis stipriau suspaudė vairą. Jis ničnieko neįtarė ir pašai- piai perkreipė lūpas. Matyt, dabar rengėsi mums parodyti, ką gali padaryti jo vežimas. Jis taip stipriai primynė akceleratorių, jog dus- lintuvas sučirškė kaip pulkas vieversių vasarą laukuose. Bet iš to nieko neišėjo — mūsų nepralenkė. Bjaurus ir nepatrauklus „Karlas“ prilipo jam prie šono kaip užkerėtas. Vyriškis spoksojo į mus nu- stebęs. Jis negalėjo suprasti, kad važiuodamas daugiau kaip šim- to kilometrų greičiu negali nusikratyti senovišku laužu. Apstulbęs pažvelgė į spidometrą, lyg tasai netiksliai rodytų. Paskiau paleido automobilį visu greičiu.

Mašinos dabar švilpė lygiagrečiai viena kitos ilgu, tiesiu plen- tu. Nuvažiavus porą šimtų metrų, pasirodė sunkvežimis, kuris bil- dėjo iš priešingos pusės. Biuikas turėjo atsilikti nuo mūsų ir duoti

kelią. Vos suspėjo jis vėl susilyginti su „Karlu“, kai atlėkė laidotuvių automobilis su plevenančiais vainikų kaspinais, ir biuikas vėl turėjo duoti kelią. Paskui plentas ištuštėjo.

Vyriškis prie vairo tuo tarpu neteko viso savo pasipūtimo; piktas, sučiaupęs lūpas, jis sėdėjo pasilenkęs į priekį — jį pagavo lenktynių įkarštis. Staiga pasirodė, kad visa jo garbė priklauso nuo to, ar jam pavyks žūtbut pralenkti tą šunytį šalia savęs.

O mes sėdėjome savo vietose dėdamiesi visiškai abejingi. Biuiko mums nė būti nebuvo. Kėsteris ramiai žiūrėjo į kelią, aš nuobodžiai skaičiavau varnas. O Lencas, kurio kiekvienas nervas buvo stačiai tempte įtemptas, išsitraukė laikraštį ir įniko skaityti, tartum nieko svarbesnio dabar jam nebūtų buvę.

Po poros minučių Kėsteris mums mirktelėjo. „Karlas“ nepastebimai ėmė mažinti greitį, biuikas po truputį pradėjo mus lenkti. Platūs, žvilgą jo sparnai pralėkė pro šalį. Duslintuvas su trenksmu paleido mums į veidus mėlynų dūmų kamuolį. Pamažu jis atitrūko nuo mūsų gal dvidešimt metrų; tada, kaip mes ir tikėjomės, pasirodė pro langą savininko veidas ir, aiškiai triumfuodamas, išsišiepė. Jis tikėjosi, kad jau laimėjęs.

Bet tam vyriškiui to dar buvo maža. Jis negalėjo susilaikyti nepasityčiojęs ir mums pamojo, kviesdamas pasivyti. Mojo itin atsainiai ir su pasitikėjimu.

— Otai! — tarė ragindamas Lencas.

Bet nereikėjo nė sakyti. „Karlas“ tuo metu šoko į priekį. Kompresorius sušvilpė. Ir staiga dingo mojuojanti ranka lange, nes „Karlas“ paklausė kvietimo — jis vijosi. Vijosi nesulaikomai, vėl pasivijo, ir dabar mes pirmą kartą atkreipėme dėmesį į svetimą automobilį. Nekaltai ir klausiamai žiūrėjome į vyriškį prie vairo. Mums buvo įdomu, kodėl jis mums mojo. Tačiau tas mėšlungiškai žiūrėjo į kitą pusę, o „Karlas“ dabar dūmė visu smarkumu — apskretęs, plevenančiais sparnais, pergalingas mėšlavabalis.

— Puikiai padarei, Otai, — tarė Lencas Kėsteriui. — Tas žmogus nebenorės nė vakarienės.

Dėl tokių lenktynių mes ir nekeitėme „Karlo“ kėbulo. Vos tik jis pasirodydavo kelyje, tuoj kas nors mėgindavo pralenkti. Kitus automobilius „Karlas“ veikdavo kaip pamušta varna rują alkanų kačių. Pačioms ramiausioms šeimyninėms kariatoms jis sužadindavo norą eiti lenkčių, ir net oriausius barzdočius apsėsdavo neįveikiama lenktynių aistra, kai pamatydavo, kaip prieš juos liumpsi išklrę jo grobai. Kas gi galėjo nujauti, kad po šia juokinga išore plaka galin-ga lenktynių motoro širdis!

Lencas tvirtino, jog „Karlas“ auklėjas žmones. Jis mokąs gerbti kūrybinį pradą, kuris visada slypi po nekoku rūbu. Taip kalbėjo Lencas, kuris pats save laikė paskutiniuju romantiku.

Mes sustojome prie nedidelio viešbučio ir išlipome iš mašinos. Vakaras buvo gražus ir tykus. Ką tik suartų dirvų vagos mirgėjo violetiniais atspalviais. Jų briaunos tviskėjo rausvu auksu. Nelyginant didžiuliai flamingai plaukė debesys obuolio žalumo danguje ir slapstė siaurą jaunaties pjautuvą. Lazdynų krūmas, graudžiai nuogas ir jau kupinas vilčių, slypinčių jo pumpuruose, laikė savo glėbyje sutemas ir nuojautą. Iš mažojo viešbučio veržėsi keptų kepenų kvapas. Pakvipo ir svogūnas. Mums apsalo širdis.

Lencas, kvapo viliojamas, puolė į vidų. Jis sugrįžo visas nušvitęs.

— Kad jūs matytumėt, kokios keptos bulvės! Greičiau, nes geriausias kiti suvalgys!

Tuo metu atburzgė dar viena mašina. Mes likome stovėti kaip įbesti. Tai būta to paties biuiko. Jis ūmai sustojo šalia „Karlo“.

— Opa! — šuktelėjo Lencas.

Mums jau ne kartą buvo tekę pasipešti už tokius dalykus.

Vyriškis išlipo. Jis buvo augalotas ir nerangus, vilkėjo pla-

tų rudą kupranugarių vilnos reglaną. Nepatenkintas paskersavo į „Karlą“, nusimovė storas geltonas pirštines ir priėjo prie mūsų.

— Kokios markės jūsų mašina? — rūgščia mina paklausė jis Kėsterio, kuris stovėjo arčiausiai.

Mes valandėlę tylėjome. Turbūt jis laikė mus mechanikais, kurie su šventadieniniais kostiumais išvažiavo svetimu automobiliu pasivėžinti.

— Jūs kažką sakėte? — pagaliau paklausė Otas abejojančio žmogaus balsu, norėdamas pamokyti vyrą, kad reikėtų būti mandagesniam.

Vyriškis paraudo.

— Aš klausiau apie tą mašiną, — burbtelėjo jis tuo pačiu tonu kaip ir pirma.

Lencas atsitiesė. Didelė jo nosis krustelėjo. Jis ypač žiūrėdavo, kad visi elgtųsi su juo mandagiai. Tačiau nespėjo nė prasižioti, kai staiga, tarsi kokios nematomos rankos atidarytos, prisivėrė antros biuiko durelės; sudūlavo plona koja, paskiau siauras kelis — išlipo mergina ir iš lėto pasuko prie mūsų.

Nustebę mes susižvalgėme. Pirmiau nebuvo pastebėję, kad dar kas būtų mašinoje. Lencas tuoj pakeitė laikyseną. Jis nusišypsojo visu savo strazdanotu veidu. Ir balažin kodėl staiga ėmėme šypsotis visi.

Dručkis žiūrėjo į mus apstulbęs. Jis pasijuto netvirtai ir, matyt, nežinojo, ką čia dabar daryti.

— Bindingas, — tarė jis pagaliau, truputį linkteldamas, tartum pasiremdamas į savo vardą.

Mergina priėjo prie mūsų. Mes pasidarėme dar meilesni.

— Parodyk gi mašiną, Otai, — tarė Lencas, greitai žvilgtelėjęs į Kėsterį.

— Kodėl ne, — atsakė Otas, metęs linksmą žvilgsnį į Lencą.

— Aš iš tikro norėčiau pasižiūrėti, — tarė Bindingas taikin-

gesniu balsu. — Turbūt pasiutiškai greitai. Nespėjau nė apsidairyti, kai paliko mane.

Jie abu nuėjo prie automobilio, ir Kėsteris pakėlė „Karlo“ motoro kapotą.

Mergina nenuėjo su jais. Liekna ir tyli, jinai liko stovėti prietemoje šalia Lenco ir manęs. Aš tikėjau, kad Gotfrydas pasinaudos proga ir parodys visą savo gražbylystę. Jis žinojo, ką daryti tokiais atvejais. Tačiau rodėsi, kad jam užkando žadą. Paprastai jis burbuliuodavo kaip tetervinas, o dabar stovėjo it koks atostogaujantis karmelitų vienuolis ir nejudėjo iš vietos.

— Dovanokite, susimildama, — tariau pagaliau aš. — Mes nepamatėme, kad jūs buvote automobilyje. Jei būtume žinoję, tikrai nebūtume taip išdykavę.

Mergina pažvelgė į mane.

— O kodėl gi ne? — ramiai atsakė ji netikėtai žemu balsu. — Juk ničnieko bloga čia nebuvo.

— Bloga, žinoma, nebuvo, bet mes pasielgėme ne visai padoriai. Juk mūsų automobilis lekia maždaug du šimtus kilometrų per valandą.

Ji kiek pasilenkė ir susikišo rankas į palto kišenes.

— Du šimtus kilometrų?

— Tiksliai — šimtą aštuoniasdešimt devynis kablelis du, pagal oficialų chronometražą, — kaip iš pistoleto išdidžiai išpleškino Lencas.

Mergina nusijuokė.

— O mes manėme — kokius šešiasdešimt septyniasdešimt.

— Matote, — tariau aš, — juk to jūs negalėjote žinoti.

— Iš tikrųjų, — atsakė ji, — to mes tikrai negalėjome žinoti. Mes manėme, kad biuikas dvigubai greitesnis už jūsų mašiną.

— Na mat... — aš paspyriau koja nulaužtą šakutę. — O mes turėjome per didelį pranašumą. Ir ponas Bindingas turbūt taip pat smarkiai širdo ant mūsų.

Ji nusijuokė.

— Kurį laiką taip. Bet juk reikia mokėti ir prakišti; antraip nebūtų galima gyventi.

— Žinoma...

Valandėlę visi tylėjom. Aš pažvelgiau į Lencą. Bet paskutinytis romantikas tik rodė dantis, krutino nosį ir paliko mane likimo valiai.

Beržai šlamėjo. Višta kudakavo už namų.

— Nuostabus oras, — galiausiai tariau aš, norėdamas pertraukti tylą.

— Taip, puikus, — atsakė mergina.

— Ir toks malonus, — pridūrė Lencas.

— Netgi nepaprastai malonus, — pridūriau.

Vėl visi nutilome. Mergina turbūt laikė mus paskutiniais avigalviais, bet aš nieko geresnio negalėjau sugalvoti, nors tu kažin ką daryk. Lencas ėmė uostyti.

— Kepti obuoliai, — tarė jis jausmingai, — rodos, prie kepenų čia gausim ir keptų obuolių. Tai — delikatesas.

— Be abejo, — sutikau aš, širdyje keikdamas ir save, ir jį.

Sugrįžo Kėsteris ir Bindingas. Bindingas per tas kelias minutes pasidarė visai kitas žmogus. Atrodė, kad jis buvo vienas iš tų pamišėlių, kuriems tiesiog širdis tirpsta iš laimės, kai sutinka kokį automobilių specialistą, su kuriuo gali pasikalbėti.

— Gal pavakarieniausim kartu? — paklausė jis.

— Savaimė aišku, — atsakė Lencas.

Mes įėjome į vidų. Tarpdury Lencas mirktelėjo man ir mostelėjo galva į merginą.

— Robi, juk ji dešimteriopai išperka šokančią senę, kurią tu sutikai šįryt...

Aš gūžtelėjau pečiais.

— Galimas daiktas. Bet kodėl tu palikai man vienam mikšėti?

Jis nusijuokė.

— Juk ir tau reikia vieną kartą išmokti, vaikuti!

— Nebeturiu jokio noro ko nors mokytis, — pasakiau aš.

Mes nuėjome paskui kitus. Jie jau buvo susėdę prie stalo. Šeiminkė kaip tik nešė kepenis ir keptas bulves. Pradžiai ji pastatė didelį butelį rūgių degtinės. Bindingo būta tokio patarškos, kad žodžiai jam sruvo iš burnos kaip krioklio vanduo. Negalėjai žmogus atsistebėti, ko tik jis nežino apie automobilius. Kai išgirdo, kad Otui yra tekę ir lenktynėse dalyvauti, jo simpatija Kėsteriui padidėjo be galo, be krašto.

Aš geriau įsižiūrėjau į Bindingą. Tai buvo nerangus, aukštas vyras su tankiais antakiais raudoname veide; jis mėgo truputį pasigirti, elgėsi kiek triukšmingai ir turbūt buvo geraširdis, kaip žmonės, kuriems sekasi gyvenime. Įsivaizdavau, kad vakarais, prieš eidamas gulti, jis rimtai, oriai ir pagarbiai žiūrinėja save veidrodyje.

Mergina sėdėjo tarp manęs ir Lenco. Ji nusivilko palatą ir liko su pilku anglišku kostiumu. Ant kaklo ryšėjo baltą skarelę, kuri priminė raitelio kaklaskarę. Jos plaukai buvo kaštoniniai ir švelnūs kaip šilkas, o lempos šviesoje žėrėjo lyg gintaras. Pečiai labai tiesūs, bet truputį pasidavę į priekį, rankos — siauros, su ilgais pirštais — atrode veikiau sausos nei minkštos. Veidas siauras ir pablyškęs, bet didelės akys teikė jam bemaž aistringos galios. Kaip man pasirodė, ji buvo labai graži, bet daugiau aš nieko negalvočiau.

Užtat Lencas dabar degte degė. Jis visiškai pasikeitė. Jo geltoni gaurai žvilgėjo it kukučio kuodas. Jis leido sąmojų fejerverkus ir kartu su Bindingu viešpatavo prie stalo. Aš tik sėdėjau tylėdamas ir mažai tegalėjau pasirodyti — nebent paduoti dubenį ar pasiūlyti cigaretę. Ir su Bindingu susidaužti. Tą aš dariau dažnokai. Lencas staiga pliaukštelėjo sau per kaktą:

— O, romas! Robi, nešk šen gimimo dienas skirtą romą!

— Gimimo dienas? Kieno šiandien gimimo diena? — paklausė mergina.

— Mano, — atsakiau aš. — Jau visą dieną dėl to mane persekioja.

— Persekioja? Tai nenorite, kad žmonės jus sveikintų?

— Kodėl ne, — tariau, — sveikinimas visai kas kita.

— Tai linkiu jums visa ko geriausio.

Akimirką palaikiau jos ranką ir pajutau šiltą, sausą spustelėjimą. Paskui išėjau atnešti romo. Didinga ir tyli naktis gaubė mažutį namą. Odinės mūsų mašinos sėdynės buvo drėgnos. Aš sustojau ir žiūrėjau į horizontą, kur padangėje raudonavo miesto pašvaistė. Mielai dar būčiau pastovėjęs, bet mane jau šaukė Lencas.

Bindingas negalėjo pakelti romo. Tai pasirodė jau po antro stiklo. Jis išsverdėjo į sodą. Aš atsistojau ir nuėjau su Lencu prie bufeto. Jis pareikalavo butelio džino.

— Puiki mergina, a? — tarė Lencas.

— Nežinau, Gotfrydai, — atsakiau. — Nelabai žvalgiausi į ją.

Valandėlę jis žiūrėjo į mane savo mėlynomis tviskančiomis akimis, o paskui papurtė liepsnojančią galvą.

— Pasakyk man, vaikuti, kam gi tu dar gyveni?

— Aš ir pats norėčiau tai žinoti, — atsakiau.

Jis nusijuokė.

— Mat ko užsimanė! Juk tai ne taip lengva padaryti. Bet dabar pirmiausia išsiaiškinsiu, kokie tos merginos santykiai su storoju autokatalogu.

Jis nuėjo paskui Bindingą į sodą. Po kurio laiko abudu sugrįžo prie bufeto. Žinių, matyti, būta gerų, nes Gotfrydas, atrodo, be galo susižavėjęs, jog kelias laisvas, audringai atakavo Bindingą. Juodu pasiėmė dar butelį džino ir po valandos jau sakė kits kitam „tu“. Kai Lencas būdavo gerai nusiteikęs, jis taip mokėdavo žavėti žmones, kad sunku jam būdavo atsispirti. Pagaliau ir jis pats tada negalėdavo sau atsispirti. Dabar jis stačiai valdyte užvaldė Bindingą, ir netrukus abudu traukė pavėnėje kareivių dainas. O merginą paskutinis romantikas miršo ir užmiršo.

Mes trise likome viešbučio salėje. Staiga pasidarė labai tylu. Tiksėjo Švarcvaldo laikrodis. Šeimininkė kraustė stalą ir motiniškai žvilgčiojo į mus. Prie krosnies tįsojo rudas medžioklės šuo. Kartkarčiais jis sulodavo per miegus — tyliai, laibai ir gailiai. Vėjas šnarėjo apie langą. Jį nustelbė kareiviškų dainų nuotrupos, ir man atrodė, kad mažulė salė kyla kartu su mumis ir skrieja per naktį, per metus, per daugelį atsiminimų.

Susidarė kažkokia savotiška nuotaika. Laikas, rodos, sustojo; jis nebebuvo panašus į upę, kuri išplaukia iš tamsos ir dingsta tamsoje, — jis pavirto ežeru, kuriame be garso atsimušą gyvenimas. Aš pakėliau savo stiklą. Romas sutvisko. Prisiminiau raštelį, kurį rytą parašiau dirbtuvėje. Man tada buvo truputį liūdna. Dabar jau ne. Viskas buvo vis tiek, — kad tik žmogus dar gyvas. Pažvelgiau į Kėsterį. Girdėjau, kaip jis kalba su mergina, bet nekreipiau dėmesio į žodžius. Jutau švelnų pirmojo apsvaigimo kvaitulį, kuris sušildo kraują ir kurį mėgstu, nes jis nežinią apgaubia nuotykių aureole. Lauke Lencas ir Bindingas traukė dainą apie Argono mišką. Greta manęs kalbėjo nepažįstamoji mergina; ji kalbėjo tyliai ir lėtai tuo savo žemu, jaudinamu, kiek šiurkščiu balsu. Aš išgėriau stiklą.

Sugrižo Lencas ir Bindingas. Jie truputį prablaivėjo tyrame ore. Ėmėme ruošti važiuoti atgal. Aš padėjau merginai užsivilkti palatą. Ji stovėjo priešais mane, lanksčiai atlošusi pečius ir atmetusi galvą; jos praviros lūpos nereikšmingai šypsojosi, o žvilgsnis buvo nukreiptas į lubas. Akimirką aš nuleidau palatą. Kur mano akys buvo visą laiką? Nejaugi miegojau? Staiga supratau, kodėl taip susižavėjo ja Lencas.

Ji truputį pasisuko ir klausiamai dirstelėjo į mane. Aš vėl greitai pakėliau palatą ir pažvelgiau į Bindingą, kuris tebestovėjo prie stalo, išraudęs kaip burokas ir vis dar kiek padėrusiomis akimis.

— Jūs manote, kad jis galės važiuoti? — paklausiau.

— Tikiuosi...

Aš vis dar žiūrėjau į ją.

— Jeigu negalima juo visai pasitikėti, tai vienas iš mūsų galėtų važiuoti su jumis.

Mergina išsitraukė ir atidarė pudrinę.

— Apsieisim kaip nors, — tarė ji. — Jis daug geriau važiuoja, kai būna išgėręs.

— Geriau ir turbūt neatsargiau, — atsakiau.

Ji pažvelgė į mane pro veidroduko kraštą.

— Tikėkimės, kad viskas bus gerai, — tariau.

Mano susirūpinimas buvo šiek tiek perdėtas, nes Bindingas gana pakenčiamai laikėsi ant kojų. Bet aš norėjau ką nors padaryti, kad ji taip greit nenueitų.

— Ar galėsiu jums rytoj paskambinti ir sužinoti, kaip pavyko sugrįžti? — paklausiau.

Ji atsakė ne tuoj.

— Juk mes, suruošę tas išgertuves, esame daugiau ar mažiau už jus atsakingi, — pasakiau aš toliau. — Ypačiai aš su tuo savo gimimo dienos romu.

Mergina nusijuokė.

— Na, gerai, jeigu jau norite. Telefonas — vesten 27 96.

Kai tik išėjome į lauką, aš užsirašiau numerį. Mes pažiūrėjome, kaip nuvažiavo Bindingas, ir išgėrėme dar po paskutinį stiklą. Po to paleidome savo „Karlą“. Jis dūmė per lengvą kovo miglą, mes tankiai kvėpavome, miestas artėjo prie mūsų, žėrėdamas ir supdamasis ūkanoje, ir iš miglos bangų išnėrė Fredžio baras, nelyginant skaisčiai apšviestas margas laivas. Mes pastatėme „Karlą“. Kaip auksas tekėjo konjakas, spindėjo akvamarinu džinas, o romas įkūnijo patį gyvenimą. It geležiniai sėdėjome ant aukštų baro kėdžių, aplinkui liejosi muzika, būtis buvo šviesi ir galinga, ji pripildė mūsų krūtines naujos jėgos. Užmiršome, kokie beviltiškai skurdūs mebliuoti kambariai laukia mūsų ir kokia desperatiška mūsų būtis. Baro bufetas buvo gyvenimo kapitono tiltelis, ir mes per šniokščiančias bangas dūmėme į ateitį.